

**A VEGYIPAR ÉS ALÁGAZATAINAK
FOGLALKOZTATÁSI PROBLÉMÁI,
A MUNKAERŐPIACI HELYZET VÁRHATÓ
ALAKULÁSA**

Készítette:

**Tóth Mihály
Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottság**

- 2006. november -

TARTALOM

	Oldal
Főbb megállapítások összefoglalása	2
I. Bevezető	
1. Az adatgyűjtés célja	5
2. Az adatgyűjtés főbb jellemzői	5
3. A megelőző felmérés pontosságáról	6
4. A minta bemutatása	6
II. Reál- és pénzügyi folyamatok	
1. Kapacitás-kihasználtság	8
2. A kapacitás-kihasználatlanság okai	10
3. Beruházási kapacitásbővítési tervek	12
4. A rendelésállomány alakulása	14
5. A nettó árbevétel alakulása	16
6. A magyar gazdaság helyzetének megítélése és jövőbeli alakulására vonatkozó várakozások	18
III. A munkaerőhelyzet alakulása	
1. A munkaerőmozgások egyenlege a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó gazdálkodó szervezetek szintjén	19
2. Költségekímélő foglalkoztatási formák	20
3. A főbb munkaerő-piaci mozgások ágazati, alágazati szintű elemzése	23
4. A munkaerő-piaci folyamatok vállalati létszám-nagyság szerinti elemzése	24
5. Vállalati szintű létszám-gazdálkodás tulajdoni hányad szerinti bontásban	25
IV. Vállalati munkaerő-gazdálkodás	
1. Tartós munkaerőhiány	28
2. A cégek képzésben, átképzésben és gyakorlati képzésben vállalt szerepe	28
3. A pályakezdekők foglalkoztatásával kapcsolatos vállalati szándékok	28
4. A létszámigények kielégítésének formái	29

Főbb megállapítások összefoglalása

1. A 2006. októberéig a közel 90 megkérdezett gazdálkodó szervezet közül 32-től sikerült értékelhető információkat szerezni.

Kapacitás-kihasználtság

2. A megkérdezett vállalatok kapacitás-kihasználtsági mutatói nem csak vállalati méret szerint, hanem a cégek tulajdonosi szerkezete alapján is szignifikáns eltérést mutatnak. Az adatok alapján olyan általános tendencia érvényesül, miszerint a külföldi tulajdoni hányad mértékének növekedésével arányosan javul a cégek kapacitásának kihasználtsága.

Összességében megállapítható, hogy a nemzetgazdasági és a ipari átlagot meghaladó, a magas kapacitás-kihasználtságú gazdálkodó szervezetek aránya.

A nem megfelelő tőkehasznosítás okai

3. A kapacitás-kihasználatlanság okai között az elégtelen piaci kereslet játszik meghatározó szerepet, ezen belül pedig döntően a belföldi értékesítési problémák állnak az első helyen. A kihasználatlan kapacitások nagyobb részét az okozza, hogy a cégek nehezen tudják értékesíteni termékeiket a hazai piacon. Kisebb arányt képvisel a külföldi kereslet hiánya.

Beruházási szándékok

4. A 2006. és 2007. év beruházási tevékenységére vonatkozó várakozásokat együttesen vizsgálva az tapasztalható, hogy a vállalatok több mint fele tervez kapacitás-bővítést ebben az időintervallumban. Ugyanakkor ez a magas arány nagy szóródást mutat az egyes létszám-kategóriákba tartozó cégek között.

A rendelésállomány alakulása

5. A 2006. évre vonatkozó előrejelzés viszonylag megbízható, mivel az év első felének tényadatai ismeretén alapul. A következő évre vonatkozó várakozások lényeges javulást mutatnak a tárgyévhez képest. Mind a növekvő, mind pedig a változatlan szintű rendelésállományt prognosztizáló cégek aránya növekedést mutat, ugyanakkor csökkenéssel nem számolnak.

Az adatokból kitűnik, hogy a külföldi tulajdonú hányad arányának növekedésével párhuzamosan emelkedik a rendelésállomány növekedéssel számoló gazdálkodók aránya, az üzleti kapcsolatok kiszámíthatósága nő.

A nettó árbevétel alakulása

6. A megrendelések alakulására vonatkozó optimista várakozások ismeretében nem meglepő, hogy a cégek többsége növekvő árbevételre számít mindkét évben. Az árbevétel 50,0%-nál nagyobb ütemű növekedésére a cégek ugyanolyan aránya, mintegy 60,0%-a számít 2006-ban és 2007-ben egyaránt.

A magyar gazdaság jelenlegi helyzetének megítélése

7. A gazdasági szervezetek vezetőinek döntő hányada a közepes minősítést jelölte meg. Azok viszont egyértelműen állást foglaltak a „jó” vagy „rossz” kategória mellett, többségükben jónak ítélték a magyar gazdaság helyzetét. A válaszok általában konzisztensek a gazdálkodási körülményekre adott feleletekkel.

A magyar gazdaság jövőbeli kilátásainak megítélése

8. A vállalatok vezetői kevésbé derűlátóan nyilatkoztak a 2006 végéig bekövetkező változásokról. Megnőtt azoknak a cégvezetőknek az aránya, akik a magyar gazdaság helyzetének további helyben járásával számolnak. Csökkent azon cégvezetők aránya, akik optimistán nyilatkoztak a gazdálkodás várható körülményeiről. 2007 gazdasági kilátásait tekintve a változások iránya a gazdálkodó szervezetek vezetőinek egyértelmű pesszimizmusát mutatja.

A munkaerő-forgalom alakulása

9. A gazdálkodó szervezetek mindkét évi munkaerő-forgalmát jellemzi, hogy a létszámfelvételt tervező cégek aránya meghaladja a létszámcsökkenést jelzőkét. A vállalati létszámgazdálkodást tekintve a külföldi tulajdoni hányad növekedésével arányosan emelkedik azon cégek aránya, amelyek expanzív munkaerő-gazdálkodást folytatnak, azaz statisztikai állományi létszámuk növelését tervezik.

Tartós munkaerőhiány

10. A megkérdezett gazdálkodó szervezetek 15,6%-a jelezte, hogy vannak olyan munkaerőigényei, amelyeket hosszabb idő óta nem képes kielégíteni. A mintába bekerült cégek összesen 24 betöltetlen álláshelyet jeleztek. A kielégítetlen igények 80,0%-a szakképzett fizikaira és 20,0%-a felsőfokú végzettségű szellemiekre irányul.

Gyakorlati képzések szerepe

11. Az előzőekben felvetettekkel nagymértékben összefügg, hogy a megkérdezett, illetve válaszadó vállalati körben mindössze 12,5%-os aránnyal vannak jelen azok a cégek, amelyeknél tanulók részére gyakorlati képzés folyik. Megállapítható, hogy ezek elsősorban a nagyobb – 300 fő feletti – létszámot foglalkoztató cégek.

Pályakezdő fiatalok foglalkoztatása iránti igények

12. A 2006-os évben viszonylag magas azoknak a munkaadóknak az aránya közel 60,0%, amelyek pályakezdőket is felvonnának. A 2007-re vonatkozó előrejelzés 7,0%-os csökkenést prognosztizál az ez évihez képest.

Az összesítésből az derül ki, hogy a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok cégei 2006-ban 188 fő pályakezdőt, 2007-ben pedig 214 fő pályakezdőt foglalkoztatnak. Tehát a 7,0%-os aránycsökkenés ellenére 2007-ben 26 fő pályakezdővel többet szándékoznak foglalkoztatni, mint ez évben.

A kapott válaszok és a START Program alapján az valószínűsíthető, hogy a következő években tovább javul a pályakezdő fiatalok helyzete.

A létszámigények kielégítésének formái

13. A Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó gazdálkodó szervezetek létszámfelvételi igényeiket a következő forrásokból elégítik ki. Hirdetés útján 30,0%, informális csatornán 18,0%, munkaerő-kölcsönzéssel 14,0%, pályázattal 15,0%, az Állami Foglalkoztatási Szolgálaton keresztül 15,0%, magán munkaközvetítő cégek 6,0%-ban szerepelnek a munkaerőigények kielégítésében.

A munkaerő-kölcsönzés szerepe

14. A költségkímélő foglalkoztatási formák közül az utóbbi időszakban terjedőben van a munkaerő-kölcsönzés a vállalatok munkaerő-gazdálkodásában.

A Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó alágazatokat tekintve elsősorban a gyógyszeripart és a vegyipart érinti a munkaerőigény egy részének ilyen módon történő kielégítése.

Az adatok azt jelzik, hogy elsősorban a külföldi érdekeltséggel rendelkező cégek között terjed a munkaerőigény kielégítésének ez a módja. Közöttük is döntően a nagy létszámot foglalkoztató gazdasági szervezetek járnak az élen.

I. Bevezető

1. Az adatgyűjtés célja

A Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottság 2006. évi munkatervében jóváhagyta a címben szereplő tanulmány ismételt elkészítését, különös tekintettel az Új Egyensúlyprogram Parlament által elfogadott törvénymódosítások várható hatásaira a magyar gazdaságban, a vegyiparban és a munkaerőpiacon.

A tanulmány célja, hogy a Vegyipari ÁPB-t alkotó gazdálkodó szervezetek körében bemutassa a gazdasági és munkaerő-piaci folyamatok, a foglalkoztatási problémák és a munkaerő-piaci helyzet alakulását az eltelt évben, a jelen helyzet és az előre jelzett várakozások elemzése alapján.

A fenti cél érdekében az adatgyűjtés során jóváhagyott kérdőív segítségével kértem információt a gazdálkodó szervezetek menedzsmentjétől cégük gazdasági helyzetére és cégük munkaerő gazdálkodására vonatkozó várakozásukat illetően.

Az adatgyűjtés legfőbb céljai:

- A gazdálkodó szervezetek konjunktúra-jelzőszámának megismerése, a megfigyelhető változások nyomon követése.
- A főbb munkaerő-piaci folyamatok bemutatása és a rövid, egy éves időtartamon belül várható változásának hatása.
- A munkaerőpiacon megfigyelhető mozgások (kilépések, elbocsátások, létszámcsökkenés, stb.) elemzése.
- A foglalkoztatottak és a munkanélküliek számának előrejelzéséhez szükséges adatok összegyűjtése.
- A munkaerő-piaci feszültségek feltárása, a szakmacsoportonkénti információk feldolgozása a kereslet-kínálat rövidtávon várható viszonyának megismerése céljából.

2. Az adatgyűjtés főbb jellemzői

Az adatgyűjtés ágazati, alágazati alapon szerveződik. Az adatok feldolgozása, kiértékelése és elemzése ágazati, alágazati szinten valósul meg. Az országos szintű információkat a KSH, FH (Foglalkoztatási Hivatal) és a GKI nyilvánosan elérhető (Internet, honlap) adatbázisából, illetve kiadványaiból vettem.

Az adatfelvétel a mintába bekerült gazdálkodó szervezetek várakozásainak célidőpontját a megkérdezéstől számított 15. hónap végére teszi. Így jelen adatgyűjtés segítségével – 2006 mellett – 2007 végig kísérhetjük nyomon a folyamatokat. Az adatfelvétel augusztusi időpontját az indokolja, hogy egyrészt a tárgyévet jellemző főbb teendők meglehetősen nagy biztonsággal határozhatók meg, másrészt ezzel összefüggésben a következő év várható folyamatait is pontosan meg tudják ítélni a munkáltatók, mint az év első felében.

Ez év második felében vált ismertté az Új Magyarország Fejlesztési Terv (UMF), valamint a Konvergencia Program, amelyek a lehetőségeket és a korlátokat fogalmazzák meg, a már korábban megismert Új Egyensúly Programon túl. Mindezek együttes hatásaként több kutatóintézet - GKI, Coface Hungari csoport, Kopint-Datorg, Ecostat, - szerint bizalmatlanabbak a cégek, borúlátóbbak a vállalkozók, összességében romlott a magyar gazdaság helyzetének megítélése. ezért a korábban említett következő év várható folyamatainak pontos megítélése meglehetősen bizonytalanra válhat.

3. A megelőző felmérés pontosságáról

Az előző kérdőíves felmérésre 2005. októberében került sor, ekkor teljes évre készült az előrejelzés a foglalkoztatást illetően. A felmérés szerint a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok gazdálkodó szervezeteinél 2006-ban 60%-ban stagnál a foglalkoztatottak száma. A jelenlegi felmérés szerint 34,4%-os. A gazdasági szervezetek vezetői 13,0%-ban jelezték előre a foglalkoztatás változásának csökkenő irányát, ami közel 22,0%-ban valósult meg. A létszámnövelést 26,0%-ban prognosztizálták, ami 40,6%-ban realizálódott.

A KSH adatai szerint 2006. I. félévében 0,8%-kal volt alacsonyabb a foglalkoztatottak száma a vegyiparban, mint egy évvel korábban. A felméréstől számított 6 hónapon belüli munkaerő-gazdálkodási folyamatok lényegesen nagyobb megbízhatósággal jelezhetők előre, mint az ennél hosszabb távra történő becslések.

4. A minta bemutatása

2006. októberében a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottságot alkotó gazdálkodó szervezetek körében összesen 32 gazdálkodó szervezettől sikerült értékelhető információkat szerezni.

4.1 A mintában szereplő gazdálkodó szervezetek száma és aránya létszámnagyság kategóriánként

Létszámnagyság kategória (fő)	Minta elemszám 2006. október	
	db	%
> 1000	5	15,7
501-1000	3	9,4
301-500	9	28,1
101-300	9	28,1
51-100	4	12,5
< 51	2	6,2
Összesen	32	100,0

A táblázatból látható, hogy a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottságot alkotó gazdálkodó szervezetek körében a 101-300 fő, valamint a 301-500 fő között foglalkoztató cégek reprezentativitása a legmagasabb, mindkét kategóriában 28,1%.

Az adatgyűjtés fő célja a munkaerőpiaci folyamatok minél pontosabb leírása és előrejelzése a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottságot alkotó gazdálkodó szervezetek körében.

A mintában szereplő gazdálkodó szervezetek a nemzetgazdaságban működő társas vegyipari vállalkozások. A Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottságot ezekben az ágazatokban és alágazatokban működő gazdálkodó szervezetek alkotják – 1,7%-át teszi ki, viszont a foglalkoztatottak számát tekintve a reprezentációs arány ezt lényegesen meghaladó: 27,8%.

4.2 A foglalkoztatottak száma és a reprezentációs arány a nemzetgazdaságban működő társas vegyipari vállalkozások szerint

A nemzetgazdaságban működő társas vegyipari vállalkozás	KSH adat ezer fő	Minta 2006. október ezer fő	Reprezentációs arány %
Vegyianyag termék gyártás*	30,8	16,8	54,7
Gumi, műanyag termék gyártás	38,5	2,4	6,2
Összesen	69,3	19,2	27,8

* a TEÁOR szerint magában foglalja a gyógyszergyártást.

A táblázatból kitűnik, hogy a reprezentáció nagymértékben szóródik. A gumi és műanyag termék gyártás esetében az alacsonyabb reprezentációs arány bizonytalanabbá teheti a becsléseket.

Elsősorban abban az ágazatban alacsony a reprezentativitási arány, amelyre jellemző, hogy döntően kis létszámot foglalkoztató szervezetek keretében folyik a gazdasági tevékenység.

A mintából adódóan azok az ágazatok felülreprezentáltak az adatgyűjtésben, ahol relatíve több a nagy létszámot foglalkoztató gazdasági szervezet száma.

ÖSSZESÍTÉS
a 2006. október 30-ig beérkezett kérdőívekből

Iparág	db	>1000	501-1000	301-500	101-300	51-100	<51
Gumiipar	4	1	1	-	2	-	-
Gyógyszeripar	6	3	-	1	2	-	-
Vegyipar	22	1	2	8	5	4	2
Összesen	32	5	3	9	9	4	2

II. Reál- és pénzügyi folyamatok

1. Kapacitás-kihasználtság

A megkérdezett gazdálkodói kör kapacitás-kihasználtságra vonatkozó mutatóiban döntő hányada változatlanul magas kapacitás-kihasználtsággal üzemel. Munkaerő-gazdálkodás szempontjából a kapacitás-kihasználtság foka inkább a foglalkoztatás pillanatnyi helyzetét befolyásolhatja, a jövőbeli változásokat kevésbé érinti.

1.1 A kapacitás-kihasználtság jelenlegi helyzete létszámnagyság kategóriák szerint (gazdálkodó szervezetek %-os aránya)

Létszámnagyság-kategória (fő)	A kapacitáskihasználtság*		
	alacsony	közepes	magas
>1000	-	-	15,6
501-1000	-	-	6,2
301-500	-	3,1	3,1
101-300	-	13,8	25,0
51-100	9,4	-	3,1
<51	-	3,1	3,1
Mindösszesen	9,4	18,7	56,2

* A kapacitáskihasználtság 50% alatt alacsony, 50-80% között közepes, 81-100% között magas.

Az alacsony, 50% alatti kapacitással működő vállalatok aránya 9,4%, amely a 05-100 fős létszámnagyság kategóriában mutatkozik.

A közepes kapacitású vállalatok között a 101-300 fős létszámnagyság kategóriában több mint duplájára, 13,8%-ra nőtt a gazdálkodó szervezetek aránya.

A termelőkapacitások magas kihasználtsága döntően a nagyobb létszámot foglalkoztató közép- és nagyvállalatokat jellemzi. Ezzel együtt az 1000 főnél többet foglalkoztató nagyvállalatok mintegy 15,6%-a jelzett magas kapacitás-kihasználtságot. Az 50 főnél kevesebb létszámú kisvállalatok körében 3,1% ez az arány.

1.2 A kapacitás-kihasználtság alakulása létszámnagyság-kategóriák és tulajdonosi forma szerint (a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó gazdálkodó szervezeteknél)

Magas kapacitás-kihasználtsággal működő cégek aránya

Létszámnagyság -kategória (fő)	százalék			
	100% külföldi	Többségi külföldi	Kisebbségi külföldi	100% magyar
>300	21,8	9,4	3,1	3,1
101-300	12,5	6,1	-	6,2
51-100	-	-	3,1	-
<51	3,1	-	-	-
Mindösszesen	37,0	15,6	6,2	9,4

Alacsony kapacitáskihasználtsággal működő cégek aránya

Létszámnagyság -kategória (fő)	százalék			
	100% külföldi	Többségi külföldi	Kisebbségi külföldi	100% magyar
>300	-	-	-	-
101-300	-	-	-	6,2
51-100	3,1	-	-	-
<51	-	-	-	-
Mindösszesen	3,1	-	-	6,2

A gazdálkodó szervezetek kapacitás-kihasználtsági mutatói nem csak vállalati méret szerint, hanem a cégek tulajdonosi szerkezete alapján is szignifikáns eltérést mutatnak. Az adatok alapján olyan általános tendencia érvényesül, miszerint a külföldi tulajdoni hányad mértékének növekedésével arányosan javul a cégek kapacitásának kihasználtsága.

Az általános tendencia nem minden létszámnagyság-kategóriába tartozó vállalati körre érvényes. A kisebb cégeknél kevésbé meghatározó a tulajdoni jelleg.

A Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó al-, illetve szakágazatok adatait a következőkben mutatom be.

1.3 Kapacitás-kihasználtság a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok cégeinél (gazdálkodók %-os aránya)

százalék

a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok	A kapacitás-kihasználtság	
	magas	alacsony
Gumiipar	9,7	-
Gyógyszeripar	15,6	-
Vegyipar	43,7	9,4
Mindösszesen	65,6	9,4

A táblázatból megállapítható, hogy a válaszadás a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, illetve alágazatok cégei esetében a kapacitás-kihasználtság az átlagosnál magasabb, míg az alacsony kapacitás-kihasználtságot mutatók aránya öröndetesen alacsony.

Összességében megállapítható, hogy a nemzetgazdasági és az ipari átlagot meghaladó a magas kapacitás-kihasználtságú gazdálkodó szervezetek aránya.

2. A kapacitás-kihasználatlanság okai

A kapacitás-kihasználtság okait – értelemszerűen – csak azon cégek adatainak segítségével vizsgálom, ahonnan jelezték, hogy kapacitás-kihasználtságuk nem teljes. (Ez a válaszadó gazdasági szervezetek 58,0%-át érinti.)

2.1 A kapacitás-kihasználatlanság okai a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok cégeinél

százalék

ágazat, alágazat	Belföldi kereslet visszaesés e	Külföldi kereslet hiánya	Tőke- hiány	Szakképzet t munkaerő hiánya	Egyéb: - regionális jelleg - hektikus piac - üzemzavar
Gumiipar	3,1	3,1	-	-	-
Gyógyszeripar	-	-	-	-	9,4
Vegyipar	21,8	15,6	3,1	-	25,0
Mindösszesen	25,0	18,7	3,1	-	34,4

A gazdálkodó szervezetek tökehasznosítási problémái a fenti tényezőkre vezethetők vissza. Nevezetesen az elégtelen piaci kereslet játszik meghatározó szerepet, ezen belül pedig a belföldi értékesítési problémák állnak az első helyen.

A kihasználatlan kapacitások több mint felét az okozza, hogy a cégek nehezen tudják értékesíteni termékeiket a hazai piacon. Kisebb arányt képvisel a külföldi kereslet hiánya.

A kihasználatlanság okai között szerepel a tőkehiány. Valószínűsíthető, hogy a kedvezőtlen világgazdasági folyamatokkal magyarázható. figyelemre méltó, hogy a szakképzett munkaerő hiánya már nem szerepel a kihasználatlanság okai között. Ugyanakkor több mint 10,0%-kal nőtt az egyéb okok aránya a kihasználatlanság okai között.

A táblázatban szereplő ok együttesen magyarázza a cégek nem megfelelő szintű kapacitás-kihasználtságát.

Látható továbbá, hogy a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatokban, alágazatokban továbbra is eltérő a kapacitás kihasználatlanságot előidéző okok megoszlásában, egyértelműen a kereslet alakulása a döntő tényező.

2.2 Vélemények a kapacitás-kihasználatlanság tartósságáról a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok cégeinél

százalék

ágazatok, alágazatok	Tartós	Átmeneti
Gumiipar	-	3,1
Gyógyszeripar	-	6,2
Vegyipar	15,6	31,2
Mindösszesen	15,6	40,1

A fenti táblázat arra ad választ, hogy a gazdálkodó szervezetek menedzsmentje tartósnak, vagy átmenetinek ítéli-e a gazdálkodási nehézségeket. A vállalatok vezetői összességében optimalisták a jövőt illetően, a termelést akadályozó konjunkturális visszaesést a többség átmenetinek tekinti.

A Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok gazdálkodó szervezetei gyors javulást várnak a konjunkturális folyamatokban. Ugyanakkor a vegyipari cégek vezetőinek kisebb része – közel 15,6%-a tartós kapacitás-kihasználatlansággal számol.

3. Beruházási kapacitásbővítési tervek

A gazdálkodó szervezetek mérsékelt beruházási tevékenységről adtak számot a megkérdezés során. A vegyiparban a befektetések elsősorban az előző években indított beruházások befejezésére irányultak. A vállalati beruházások csak szerényen nőttek. A KSH 2006. I. félévi adatai a nemzetgazdaságban a beruházási dinamika megtorpanását jelzik. A feldolgozóipari fejlesztések mögött a magánszektor – nagyrészt külföldi tulajdonú vállalatok – állnak, a változások ennek következtében a piaci helyzet megítélését és várakozásokat tükrözik.

3.1 Kapacitásbővítést tervező gazdálkodók aránya (2006-2007 években)

Létszámmagyság kategória (fő)	százalék	
	2006-ben üzembe helyezendő	2007-ben üzembe helyezendő
>1000	9,4	6,2
501-1000	3,1	6,2
301-500	9,4	3,1
101-300	19,7	19,7
51-100	9,4	9,4
<51	-	-
Mindösszesen	51,0	44,6

A két év adatai közti különbséget a táblázat érzékelteti. A válaszadó vállalatok 2006-ban 51,0%-a, 2007-ben 13,4%-kal kevesebb, mindössze 44,6%-a hajt végre, illetve tervez kapacitás-bővítést, a két év során csak részben ugyanazokról a cégekről van szó. (A beruházások között különösen az épület-beruházások esetenként több évig is elhúzódhatnak, így a két vére vonatkozó átfedés gyakran ugyanazt a megkezdett beruházás takarja, míg a gépi beruházások az adott évben aktiválásra kerülnek.

Ha a válaszadó vállalatok két év beruházási tevékenységét együttesen vizsgálom, akkor az tapasztalható, hogy a vállalatok közel fele tervez kapacitás-bővítést ebben az időintervallumban, szemben a feldolgozóipar tendenciájával. Ugyanakkor 2007-ben csökkenő tendenciát jeleztek a gazdálkodó szervezetek.

Jellemző, hogy a középvállalatoknál magasabb arányt képviselnek a bővítést végrehajtó szervezetek. A legkisebb és legnagyobb létszám-kategóriákba tartozó vállalatok közötti különbség nem jelentős.

3.2 A vizsgált kétéves periódusban beruházást végrehajtó, vagy tervezető gazdálkodók aránya létszámnagyság-kategória és tulajdonforma szerint

Létszámnagyság-kategória (fő)	százalék			
	100% külföldi	Többségi külföldi	Kisebbségi külföldi	100% magyar
>300	15,6	15,6	6,2	3,1
101-300	15,6	3,1	-	24,9
51-100	-	-	6,2	6,2
<51	-	6,2	-	-
Mindösszesen	31,2	24,9	12,5	34,3

A beruházást végrehajtó/tervező cégek arányát megvizsgáltam a vállalatok tulajdoni szerkezete alapján is. Azt tapasztaltam, hogy a beruházási aktivitás összefüggésbe hozható a tulajdonhányad mértékével. A legintenzívebb beruházási tevékenység a részben, vagy egészben külföldi tulajdonban lévő cégeknél tapasztalható. Miközben esetünkben is döntően a nagyobb létszámot foglalkoztató vállalatok bővítik meglévő kapacitásukat, paradox módon a 100%-ban magyar közepes cégek aránya is viszonylag jelentős.

3.3 Kapacitás-bővítést tervező gazdálkodók aránya a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatokban, alágazatokban

	százalék		
	Gumiipar	Gyógyszer-ipar	Vegyipar
2006. évben üzembe helyezendő			
>1000	3,1	6,2	-
501-1000	-	-	3,1
301-500	-	-	3,1
101-300	6,2	3,1	18,7
51-100	-	-	6,2
<51	-	-	3,1
Mindösszesen	9,4	9,4	34,2

2007. évben üzembe helyezendő			
>1000	-	3,1	-
501-1000	-	-	6,2
301-500	-	-	3,1
101-300	3,1	6,2	18,7
51-100	-	-	6,2
<51	-	-	3,1
Mindösszesen	3,1	9,7	37,5

A beruházási szándékok ágazati, alágazati arányai jelentős eltérést mutatnak a vegyipar javára.

4. A rendelésállomány alakulása

4.1 A rendelésállomány változása a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok cégeinél

százalék

ágazat, alágazat	A rendelésállomány		
	Nő	Változatlan	Csökken
2006. év			
Gumiipar	9,4	-	-
Gyógyszeripar	9,4	-	-
Vegyipar	37,5	12,5	9,4
Mindösszesen	56,2	12,5	9,4
2007. év			
Gumiipar	9,4	-	-
Gyógyszeripar	9,4	-	-
Vegyipar	56,2	3,1	-
Mindösszesen	75,0	3,1	-

A növekvő rendelésállománnyal számoló cégek aránya 2006-ban közel 60,0%, míg 2007-ben közel 80,0%. Az egyes ágazatok, alágazatok cégeinél a várakozások eltértek. Egyértelműen a vegyiparhoz tartozó gazdasági szervezetek vezetői tűnnek a leginkább optimistának mindkét év vonatkozásában.

A 2006. évre vonatkozó előrejelzés viszonylag megbízható, mivel az év első felének tényadatainak ismeretén alapul. A következő évre vonatkozó várakozások lényeges javulást mutatnak a tárgyévhez képest. Mind a növekvő, mind pedig a változatlan szintű rendelésállományt prognosztizáló cégek aránya növekedést mutat, ugyanakkor csökkenéssel nem számolnak. Ezért joggal feltételezhető, hogy a vállalatok menedzsmentje az Európai Unióhoz való csatlakozást követően is a ténylegesnél valamivel kedvezőbben ítéli meg a jövőt.

A két év rendelésállomány alakulását együttesen vizsgálva a következő megállapítások tehetők: a gazdálkodó szervezetek több mint felére jellemző, hogy stabilan növekvő rendelésállománnyal számolnak, ugyanakkor közel 10,0% körüli azon cégek aránya a vegyiparnál, amelyeknél rövidtávon csökkenő tendenciát mutat a megrendelések száma, vélhetően ez az a vállalati kör, ahol még ez évben létszámcsökkenésre kerül majd sor.

Hosszabb távon az érintett cégek nem számolnak a rendelésállomány további csökkenésével, mert a rövidtávú csökkenéssel stabilizálódni látszik a cégek helyzete.

A gazdasági szervezetek döntő része stabil üzleti kapcsolatokkal rendelkezik, egy kisebb részüknél pedig a piaci viszonyoknak megfelelően ingadozó a megrendelések alakulása.

4.2 A növekvő rendelésállományra számító gazdasági szervezetek aránya a cégek tulajdoni hányada alapján

Létszámnagyság -kategória (fő)	százalék			
	100% külföldi	Többségi külföldi	Kisebbségi külföldi	100% magyar
>300	6,2	6,2	6,2	6,2
101-300	15,6	3,1	-	15,6
51-100	-	-	6,2	3,1
<51	-	-	-	-
Mindösszesen	21,9	15,6	12,5	25,0

A növekvő rendelésállományra számító cégek adataiból kiderül, hogy a külföldi tulajdonú érdekeltséggel rendelkező gazdasági szervezetek stabil üzleti kapcsolatokkal rendelkeznek. A egyes vállalatok esetében meghatározó a többségi külföldi tulajdoni hányad. Az adatokból kitűnik, hogy a külföldi tulajdonú hányad arányának növekedésével párhuzamosan emelkedik a rendelésállomány növekedéssel számoló gazdálkodók aránya, az üzleti kapcsolatok kiszámíthatósága nő.

Figyelmet érdemel továbbá, hogy egyértelmű összefüggés van a rendelésállomány alakulása és a gazdasági szervezetek mérete között. Az üzleti kapcsolatok stabilitását tehát befolyásolja, hogy az adott gazdálkodó szervezet milyen vállalati létszámnagyság-kategóriába tartozik.

5. A nettó árbevétel alakulása

Míg a rendelésállomány alakulása – a piaci kapcsolatok szilárdságának mérésén keresztül – közvetve jelzi az értékesítési pozíciókban bekövetkezett változásokat, addig a nettó árbevétel vizsgálatának segítségével közvetlenül mérhető a kereslet változása. A konjunkturális várakozások bemutatásakor azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a mutató folyó áron mér, ezért szükséges az inflációs hatás figyelembevétele is.

5.1 A nettó árbevétel változása az előző év megfelelő időszakához viszonyítva.

időszak	nő	százalék
		változatlan, illetve csökken
2006.	56,2	12,5
2007*	59,4	9,4

* előrejelzés.

A megrendelések alakulására vonatkozó optimista várakozások ismeretében nem meglepő, hogy a cégek többsége növekvő árbevételre számít mindkét évben, 2007-re nagyobb arányban.

Ha a nettó árbevétel növekedési ütemének mértékét és az infláció várható ütemét is figyelembe vesszük, a következő évre vonatkozó várakozások inkább azt tükrözik, hogy a gazdasági szervezetek piaci pozíciója nem változik lényegesen a korábbi időszakhoz képest.

5.2 A nettó árbevétel aggregált növekedési ütemének alakulása az előző év megfelelő időszakához viszonyítva

Időszak	Növekszik					Válto- zatlan	Csökken		
	0-5	6-10	11-15	16-20	20+		0-10	11-20	20+
2006.	18,7	12,5	12,5	6,2	9,4	-	-	9,4	-
2007.*	25,0	18,7	3,1	3,1	6,2	3,1	9,4	-	

* előrejelzés

2006-ban a cégek 42,0%-a számított nagyobb ütemű növekedésre, 2007-ben pedig a cégek 58,0%-a.

Az árbevétel 50,0%-nál nagyobb ütemű növekedésére a cégek ugyanolyan aránya mintegy 60,0% a számított 2006-ban és 2007-ben egyaránt. Az infláció növekvő üteme ugyanakkor hasonló árbevétel-szint mellett ronthatja a cégek eredményességét. A 6,0% feletti növekedés már reálértéken is érzékelhető javulást jelent.

5.3 A nettó árbevétel alakulásával kapcsolatos várakozások a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatban, alágazatban

	százalék		
	Gumiipar	Gyógyszeripar	Vegyipar
2006. év			
Növekedés (%)			
0-5	6,2	3,1	12,5
6-10	-	3,1	9,4
11-15	3,1	-	9,4
16,20	-	-	6,2
20+	-	-	6,2
Növekedés együtt	9,2	6,2	43,7
Változatlan marad	-	-	-
Csökkenés (%)			
0-10	-	-	-
11-20	-	-	9,4
20+	-	-	-
Csökkenés együtt	-	-	9,4
2007. év			
Növekedés (%)			
0-5	6,2	3,1	12,5
6-10	-	3,1	9,4
11-15	-	-	9,4
16-20	-	-	6,2
20+	3,1	-	6,2
Növekedés együtt	9,3	6,2	43,7
Változatlan marad	-	-	-
Csökkenés (%)			
0-10	-	-	6,2
11-20	-	-	-
20+	-	-	-
Csökkenés együtt	-	-	6,2

Látható, hogy a gumiipari és a gyógyszeripari cégek vezetőinek nettó árbevétel változására vonatkozó várakozásai a legpesszimistábbak. A vegyipari cégek mintegy fele számít árbevétel növekedésre. Ez mindkét évben megfigyelhető. Ugyanakkor 2006-ban 9,4%-ot képvisel azoknak a gazdasági szervezeteknek az aránya, amelyek

csökkenő nettó árbevételre számítanak. 2007-ben pedig mérséklődő tendenciát mutat a csökkenő nettó árbevételre számító cégek aránya, 6,2%-ot.

6. A magyar gazdaság helyzetének megítélése és jövőbeli alakulására vonatkozó várakozások

A múlt év őszén valamelyest kedvezőbbé váltak a magyar gazdaság helyzetének megítélésével kapcsolatos vélemények.

6.1 A magyar gazdaság jelenlegi helyzetének megítélése az adatfelvételek alapján

Ágazat	százalék		
	Jó	Közepes	Rossz
Gumiipar	3,1	6,2	3,1
Gyógyszeripar	12,5	3,1	3,1
Vegyipar	9,4	50,0	-
Mindösszesen	25,0	59,4	6,2

A gazdasági szervezetek vezetőinek döntő hányada, közel 60,0%-a a közepes minősítést jelölte meg. Azok viszont egyértelműen állást foglaltak a „jó” vagy „rossz” kategória mellett, többségükben jónak ítélték a magyar gazdaság helyzetét (25,0% vö 6,2%).

A közepes minősítés magas aránya szinkronban van a reálfolyamatoknál bemutatott gazdálkodási nehézségekkel, a vállalatvezetői bírálatokkal.

Minden, a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatban, alágazatban az látható, hogy a „jó” minősítést adó vállalati menedzserek aránya egyértelműen meghaladja a pesszimista válaszadókéét.

A következőkben a gazdasági kilátásokra vonatkozó válaszokat mutatom be, szintén a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazat, alágazat szerinti bontásban.

6.2 A magyar gazdaság helyzetének változására vonatkozó várakozások

Ágazat	százalék					
	Javul		Stagnál		Romlik	
	2006.	2007.	2006.	2007.	2006.	2007.
Gumiipar	-	-	9,4	6,2	3,1	6,2
Gyógyszeripar	3,1	3,1	6,2	6,2	9,4	9,4
Vegyipar	3,1	12,5	37,5	34,4	18,7	12,5
Mindösszesen	6,2	15,6	53,1	46,8	31,2	28,1

Feltűnő, hogy a vállalatok vezetői kevésbé derűlátóan nyilatkoztak a 2006 végéig bekövetkező változásokról. Megnőtt azoknak a cégvezetőknek az aránya, akik a magyar gazdaság helyzetének további helyben járásával számolnak.

Megfigyelhető, hogy csökkent azon cégvezetők aránya, akik optimistán nyilatkoztak a gazdálkodás várható körülményeiről. 2007 gazdasági kilátásait tekintve a változások iránya a gazdálkodó szervezetek vezetőinek egyértelmű pesszimizmusát mutatja.

Mindez egybeesik a Gazdaságkutató Intézet előrejelzésével, miszerint a gazdasági szereplők várakozása a kiigazító lépések és reformok bejelentése nyomán nagymértékben romlottak. Az üzleti szféra várakozásai estek.

A gazdaság növekedési ütemét az európai konjunktúra és ahhoz kapcsolódóan a kivitel és behozatal dinamikája közti különbség határozza meg. ezért a kiigazítási és reformprogram csak csekély mértékben lassítja a gazdasági növekedést.

III. A munkaerőhelyzet alakulása

1. A munkaerő-mozgások egyenlege a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó gazdálkodó szervezetek szintjén

Ebben az alfejezetben tehát azt vizsgálom, hogy a mintába bekerült cégek hány százalékánál nő, illetve csökken az állományi létszám, illetve, hogy a növekedés vagy csökkenés mekkora munkavállalói létszámot érint.

1.1 Létszámváltozás a gazdasági szervezetekben 2006-ban, illetve 2007*-ben

Megnevezés	2006.			2007.*		
	nő	csökken	változatlan	nő	csökken	változatlan
A gazdálkodó szervezetek megoszlása (%)	37,5	18,7	34,4	34,4	9,4	40,6
Érintett létszám (fő)	508	498	-	702	156	-

* előrejelzés

- 1.) A munkaerő-forgalomban nettó növekedéssel vagy nettó csökkenéssel résztvevő cégek aránya, illetve annak változása a gazdaság dinamikáját, s így a munkaerőpiac dinamikáját is méri. Mint látható 2006-ban a cégek több mint 70,0%-ának létszáma összességében nő, vagy csökken. 2007-ben viszont – az előrejelzés szerint – a gazdálkodó szervezetek közel 41,0%-ának munkaerő politikáját a stabilitás fogja jellemezni.
- 2.) Mindkét évre vonatkozóan megállapítható továbbá, hogy a nettó létszámnövekedést mutató gazdálkodó szervezetek aránya meghaladja a nettó létszámcsökkenést jelzőkét.

1.2 A munkaerő forgalom gazdálkodó szintű intenzitása

Év	Csak felvesz	Csak elbocsát	Felvesz és elbocsát
2006.	40,6	3,1	37,5
2007.	62,5	6,2	6,2

A fenti táblázat adatai azt mutatják be, hogy a cégek az általuk egyoldalúan kezdeményezett (felvétel, illetve elbocsátás) munkaerőmozgásban milyen arányban vesznek részt. Ezek az adatok közvetlenül mutatják a vállalatok létszámgazdálkodásának, illetve növekedési kilátásainak sajátosságait.

Az adatokból látható, hogy 2006. évben és várhatóan 2007-ben is túlsúlyban vannak azok a gazdálkodó szervezetek, amelyek létszámfelvevők. Ugyanakkor 2006-ban több mint egyharmad arányban jelezték a cégek, hogy egyidejűleg létszámfelvevők és létszám leadók, melyet kiválthat a minőségi csere, vagy a szerkezetváltás igénye. 2007-ben ennek csökkenő tendenciáját jelzi a 6,2%, továbbá relatíve alacsony azon cégek aránya, amelyek egyoldalúan csak létszámleadók.

2. Költségkímélő foglalkoztatási formák

Ezen foglalkoztatási formák alkalmazása a munkaadók számára rugalmasabb létszámgazdálkodást biztosít. Gyorsabban és olcsóbban tudnak a piac diktálta munkaerőigény-ingadozásokra reagálni. Emellett gyorsabban és olcsóbban tudják az esetleges rövid távú munkaerő-igényüket kielégíteni (pl. a szezonális kereslet-többlet), s többletráfordítás nélkül tudnak az időlegesen (vagy végleg) feleslegessé vált létszámtól megválni.

2.1 Határozott időre szóló szerződések

2.1.1 A statisztikai állományi létszám megoszlása

(a teljes létszám százalékában)

A munkaviszony jellege	2005. december 31.
Határozatlan időre szóló szerződéssel foglalkoztatottak	94,4
Határozott időre szóló szerződéssel foglalkoztatottak	5,6
A három vagy több műszakban és megszakítás nélküli munkarendben foglalkoztatottak	46,5

A megkérdezett gazdasági szervezeteknél foglalkoztatottak létszámmegoszlása 2005. december 31-i állapot szerint egyértelműen eltolódott a határozott idejű foglalkoztatás irányába. Miközben a határozatlan idejű szerződéssel foglalkoztatott munkavállalók száma az említett időszakban 2,6%-kal csökkent, addig a határozott idejű szerződéssel foglalkoztatottaké a duplájára nőtt.

Az adatfelvételben résztvevő cégek 50,0%-a jelezte, hogy van az alkalmazásukban állók között olyan munkavállaló, akit határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatnak.

A Foglalkoztatási Hivatal adata szerint a feldolgozóipari átlag e tekintetben 9,4%-os, míg a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok esetében 5,6%-os. A feldolgozóipari átlaghoz képest kisebb az arány – amely az előző felméréséhez képest a duplájára nőtt – a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó cégek technológiájából következik.

A vegyipari technológia sajátossága a több műszakos és megszakítás nélküli munkarendben való foglalkoztatás, amely a teljes létszámhoz viszonyítva több mint 46,0%-ot tesz ki.

A határozott idejű foglalkoztatási formáknak egyik alternatívája a munkaerő kölcsönzés, amely egyelőre kevésbé terjedt el, de szerepe folyamatosan nő, különösen a külföldi tulajdonban lévő gazdálkodó szervezetek esetében.

2.2 Munkaerő-kölcsönzés

Az adatgyűjtés során szükségesnek tartottam rákérdezni, hogy a mintában szereplő gazdasági szervezetek között milyen arányt képviselnek azok a gazdálkodó szervezetek, amelyek alkalmaznak kölcsönvett munkaerőt. Ugyanis az országos adatok azt mutatták, hogy folyamatosan terjednek a költségkímélő foglalkoztatási formák, a vállalatok munkaerő-gazdálkodásában.

2.2.1 Kölcsönvett munkaerőt alkalmazó gazdasági szervezetek aránya létszámnagyság-kategória

Létszámnagyság kategória	Gumiipar	Gyógyszeripar	Vegyipar
>300	3,1	9,4	3,1
101-300	-	3,1	6,2
51-100	-	-	3,1
<51	-	-	3,1
Mindösszesen:	3,1	12,5	15,6

Az adatokból két fontos következtetés vonható le: egyfelől kizárólag a 300 és 100 fő feletti létszámot foglalkoztató vállalatok között képvisel viszonylag jelentős arányt a kölcsönzött munkavállalót is alkalmazó cégek aránya, másfelől a Vegyipari Ágazati

Párbeszéd Bizottsághoz tartozó alágazatokat tekintve elsősorban a gyógyszeripart és a vegyipart érinti a munkaerőigény egy részének ilyen módon történő kielégítése.

A nagyobb, 300 főt meghaladó foglalkoztatotti létszámmal működő gyógyszeripari és vegyipari cégek között fordul elő a leggyakrabban, hogy munkaerőigényük egy részét kölcsönző cégeken keresztül elégitik ki. Ezzel szemben a gumiipar cégeire pedig alig jellemző, hogy kölcsönvett munkaerőt alkalmaznak.

Megvizsgáltam, hogy tulajdoni forma szerint milyen jellegzetességet mutatnak a kölcsönvett munkaerőt alkalmazó gazdasági szervezetek, amelyet a következő táblázatban mutatok be.

2.2.2 Kölcsönzött munkaerőt alkalmazó gazdálkodók aránya tulajdoni érdekeltség szerint

Létszámnagyság kategória	100% külföldi	Többségi külföldi	Kisebbségi külföldi	100% magyar
>300	6,2	6,2	3,1	-
101-300	3,1	3,1	-	-
51-100	-	-	3,1	3,1
<51	-	3,1	-	3,1
Mindösszesen:	9,3	12,4	6,2	6,2

Az adatok azt jelzik, hogy elsősorban a külföldi érdekeltséggel rendelkező cégek között terjed a munkaerőigény kielégítésének ez a módja. Közöttük is döntően a nagy létszámot foglalkoztató gazdasági szervezetek járnak az élen.

A 300 főnél többet foglalkoztató cégek (100,0%-ban külföldi, illetve vegyes-vállalati érdekeltségű) több mint 15,0%-át elégitik ki munkaerőigényének egy részét kölcsönvett munkaerő alkalmazásával. A tisztán hazai tulajdonban lévő gazdasági szervezetek között paradox módon az alacsonyabb létszám kategóriájú cégekre jellemző ez a fajta munkaerő-kielégítési forma.

2.2.3 Kölcsönzött munkaerő aránya a statisztikai állományi létszámhoz viszonyítva tulajdoni érdekeltség szerint

Létszámnagyság kategória	100% külföldi	Többségi külföldi	Kisebbségi külföldi	100% magyar	Összesen
>300	4,7	1,9	1,3	-	2,6
101-300	9,6	4,5	-	-	5,6
51-100	-	-	-	-	-
<51	-	9,7	-	2,1	5,6
Mindösszesen:	4,9	2,0	1,3	2,1	2,8

A mintában szereplő gazdasági szervezeteknél a kölcsönvett munkaerő aránya több mint 2,8%-ot tesz ki az átlagos statisztikai létszámhoz viszonyítva. Ennél alacsonyabb arány tapasztalható a többségi külföldi érdekeltségű vegyes-vállalatoknál (2,0%). Érdekes, hogy a teljes mértékben külföldi tulajdonú cégeknél ez magasabb (4,9%). A 300 főnél többet foglalkoztató cégek közül kölcsönvett munkaerőt alkalmazóknál ezen munkaerő átlagos aránya 2,6%-ot tesz ki, a 100%-ban külföldi nagyvállalatok esetében pedig 4,7%-ot. Ez létszámban még ebben a vállalat méretkategóriában sem tekinthető jelentősnek.

Mindenképpen fontos felhívni a figyelmet, hogy a munkaerőpiac rugalmasabbá válása a munkavállalók foglalkoztatási biztonságának csökkenése révén jön létre

3. A főbb munkaerő-piaci mozgások ágazati, alágazati szintű elemzése

A mintavételi eljárás ágazati, alágazati szintű részletes létszámelemzést nem tesz lehetővé, arra azonban alkalmas, hogy a munkaerőmozgások irányának tendenciáit bemutathassam.

3.1 A munkaerő-piaci mozgások egyenlege a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatokban, alágazatokban

Megnevezés	Statisztikai állományi létszám					
	2006.			2007.		
	Nő	Csökken	Változatlan marad	Nő	Csökken	Változatlan marad
Gumiipar						
Gazdálkodó szervezetek megoszlása (%)	12,5	-	-	6,2	-	6,2
Átlagos érintett létszám (fő)	-	-	-	-	-	-
Gyógyszeripar						
Gazdálkodó szervezetek megoszlása (%)	9,4	3,1	9,4	9,4	-	6,2
Átlagos érintett létszám (fő)	-	-	-	-	-	-
Vegyipar						
Gazdálkodó szervezetek megoszlása (%)	18,7	18,7	25,0	15,6	12,5	34,4
Átlagos érintett létszám (fő)	-	-	-	-	-	-
Mindösszesen:						
Gazdálkodó szervezetek megoszlása (%)	40,6	21,9	34,4	31,2	12,5	46,9
Átlagos érintett létszám (fő)	-	-	-	-	-	-

A fenti táblázat hiányos, mert a választ adó gazdálkodó szervezetek közel a fele nem jelölte meg, illetve nem adta meg a statisztikai állományi létszámváltozásban érintettek számát, csak a tendenciát jelezte. Így az átlagos érintett létszám nem értelmezhető, tehát csak a munkaerő-piaci mozgások arányai által jelezhető a változások tendenciája. A táblázat adataiból látható, hogy a 2006-ban a foglalkoztatottak számának csökkenése összességében a cégek több mint egyötödére jellemző. Az előrejelzések szerint ez a tendencia 2007-ben is folytatódik, de mérsékeltebb ütemben.

A válaszadó Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó cégek 2006-ban összességében létszámfelvevők, illetve stagnál a foglalkoztatottság. Ugyanakkor 2007-ben a gazdálkodó szervezetek előrejelzése szerint mérséklődhet a foglalkoztatotti létszám emelkedése.

4. A munkaerő-piaci folyamatok vállalati létszámnagyság szerinti elemzése

A magyar gazdaság utóbbi másfél évtizedben zajló átalakulásának, illetve gazdasági folyamatainak fontos jellemzője a gazdasági szervezetek dekoncentrációja. A kevés nagy létszámú és nagy állótkével rendelkező vállalat helyett sok közepes és még több kis létszámú cég jött létre. Ezért is fontos annak külön vizsgálata, hogy a gazdálkodó szervezetek létszámnagyság szerinti csoportjai mutatnak-e eltérő jellemzőket. ezen kívül természetesen általános gazdaság- és foglalkoztatás-politikai célok is indokolják a létszámnagyság szerinti elemzést.

A fentiek értelemszerűen igazak a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatokra, alágazatokra, illetve azok cégeire is.

4.1 A munkaerő-piaci mozgások egyenlege a gazdasági szervezetek szintjén létszámnagyság-kategóriák szerint

Létszám-nagyság (fő)	Nő		Csökken		Változatlan	
	statisztikai állományi létszám					
	érintett gazdasági szervezet (%)	átlagos érintett létszám (fő)	érintett gazdasági szervezet (%)	átlagos érintett létszám (fő)	érintett gazdasági szervezet (%)	átlagos érintett létszám (fő)
2 0 0 6.						
>300	25,0	-	9,4	-	12,5	-
101-300	15,6	-	9,4	-	12,5	-
51-100	3,1	-	-	-	6,2	-
<51	-	-	-	-	31,2	-
Összesen:	43,7	-	18,7	-	62,4	-
2 0 0 7.						
>300	12,5	-	6,1	-	25,0	-
101-300	9,4	-	3,1	-	21,3	-
51-100	3,1	-	-	-	6,2	-
<51	-	-	-	-	3,1	-
Összesen:	25,0	-	9,4		56,2	-

A munkaerő-piaci mozgások vállalati létszámnagyság-kategóriakénti vizsgálata megmutatja, hogy mennyire homogének a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok szintjén a folyamatok.

Az átlagos érintett létszám az előző pontban leírtak szerint itt sem értelmezhető.

- 1.) A különböző létszámnagyságú cégek munkaerő-gazdálkodásának egyik jellegzetes vonása, hogy a létszámnövelő cégek aránya a nagyobb létszámú gazdálkodó szervezetekre jellemző több mint 25,0%.
2006. évben a 100 főnél többet foglalkoztató szervezetek több mint 40,0%-a létszámfelvevő, 25,0%-a változatlan létszámmal működik és a többi a létszámcsökkenést jelzők (~18%) aránya.
- 2.) 2007 évre vonatkozó előrejelzés alapján összességében az 51 fős létszámnagyság vállalatscsoport kivételével, mindegyik létszámnagyság szerint képzett vállalati csoportban létszámnövekedésre számítanak a menedzserek, igaz mérsékeltebb ütemben, mint 2006-ban. Ugyanakkor az ebben a létszámkategóriában érintett cégek a 2007-es előrejelzései alapján közel 50,0%-a változatlan létszámmal tervezik működésüket.

5. Vállalati szintű létszámgazdálkodás tulajdoni hányad szerinti bontásban

Az adatgyűjtés azt mutatja, hogy a munkaerő-forgalomban a külföldi érdekeltségű gazdasági szervezetek intenzívebben vesznek részt, mint a hazaiak.

A multinacionális vállalatok között (500 főnél többet foglalkoztató többségi tulajdonban lévő) a legmagasabb azok aránya, amelyek a vizsgált két éves periódusban munkaerőt vesznek fel, az elbocsátást tervező cégek között viszont kisebb az arányuk.

A magas arányok miatt egyértelmű, hogy egy jelentős részük a létszámfelvételen és az elbocsátásban is érdekelt. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy bár a felvételi számok meghaladják az elbocsátást tervező cégek arányát azonban ezekben a vállalati akciókban szereplő átlagos létszámok szignifikánsan eltérnek. Ez a gazdasági tevékenységek természetéből és a piaci viszonyok jellegéből adódik, nevezetesen a termelés felfutása általában lassú, folyamatos létszám-bővüléssel valósul meg, míg a termelés visszafogása, vagy átszervezése, főképp pedig leépítése egyszerre nagyobb létszám-mozgásokkal jár együtt.

Ezért a felvételi és elbocsátási szándékok egymáshoz viszonyított aránya a felvételi szándékok túlsúlya ellenére sem jelent egyértelmű létszám-bővülést, nem beszélve arról, hogy a vállalatok által kezdeményezett létszám-mozgásokon felül figyelembe kell venni a természetes fogyást, valamint a munkavállalók által kezdeményezett létszám-változásokat is. Elsősorban a nehéz gazdasági helyzetbe került vállalatoknál jellemző, hogy a munkavállalók egy része igyekszik idejekorán elhagyni a céget.

5.1 A Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó gazdálkodó szervezetek munkaerő-gazdálkodásának intenzitása a tulajdoni hányad alapján képzett vállalatcsoportban

Vállalati munkaerő-gazdálkodás jellege	100% külföldi	Többségi külföldi	Kisebbségi külföldi	100% magyar	Multinacionális vállalat*
2006.					
Felvesz	21,9	12,5	9,4	28,1	15,6
Elbocsát	9,4	3,1	9,4	15,6	9,4
Létszám-csökkenés történik	21,9	12,5	12,5	25,0	15,6
2007.					
Felvesz	15,6	12,5	3,1	25,0	15,6
Elbocsát	-	-	3,1	6,2	9,4
Létszám-csökkenés történik	15,6	9,4	9,4	25,0	15,6

* 500 főnél többet foglalkoztató, többségi külföldi tulajdonban lévő.

Figyelmet érdemel, hogy a 2006. évi munkaerő-felvételt jelző gazdálkodó szervezetek közül közel fele multinacionális cég, szemben a makroszintű adatokkal, ahol a multinacionális cégek között a többi vállalatcsoporthoz képest több mint kétszerese az aránya azoknak a gazdálkodóknak, amelyek elbocsátást terveznek.

A gazdálkodás körülményeinek vizsgálatánál láttuk, hogy a külföldi érdekeltség arányának emelkedésével párhuzamosan jobbak a cégek gazdasági mutatói, erősebbek piaci pozíciói, és stabilabbak üzleti kapcsolatai. A vállalati létszám-gazdálkodást tekintve ennek megfelelő képet kapunk a külföldi tulajdonú hányad növekedésével arányosan emelkedik azon cégek aránya, amelyek expanzív munkaerő-gazdálkodást folytatnak, azaz a statisztikai állományi létszámuk növelését tervezik. Ez mindkét vizsgált évben is megfigyelhető volt, így általános jelenségként értelmezhetjük.

5.2 A statisztikai állományi létszám változása a tulajdoni hányad alapján képzett vállalatcsoportban

Statisztikai állományi létszám változása	100% külföldi	Többségi külföldi	Kisebbségi külföldi	100% magyar	Multinacionális vállalatok*
2006.					
Nő	16,6	-	-	9,4	12,5
Változatlan marad	6,2	6,2	3,1	12,5	6,2
Csökken	-	-	9,4	9,4	3,1
2007.					
Nő	12,5	3,1	-	9,4	12,5
Változatlan marad	12,5	3,1	6,2	18,7	6,2
Csökken	-	-	6,2	3,1	3,1

* 500 főnél többet foglalkoztató, többségi külföldi tulajdonban lévő

A 2007-re vonatkozó vállalati várakozások alapján az előzőekben láttuk, hogy a többségi külföldi tulajdonú cégek között volt a legmagasabb az aránya azoknak a vállalatoknak, amelyek létszámfelvétellel számoltak. Másfelől esetünkben a legnagyobb azon gazdálkodók részaránya is, amelyeknél növekedni fog az átlagos statisztikai létszám.

Látható, hogy a többségi külföldi tulajdonú vállalatoknál magas azon cégek aránya, ahol a vezetői várakozások szerint nőni fog az átlagos statisztikai állományi létszám. Azonban ebben a vállalati körben is az figyelhető meg, hogy a növekedéssel számoló cégek aránya magasabb azoknál, ahol várhatóan a foglalkoztatottak száma csökken. Ezzel együtt valamennyi tulajdoni hányad alapján képzett vállalatcsoportban a gazdálkodó szervezetek döntő többségének munkaerő-gazdálkodását a stabilitás jellemzi 2007-ben is, azaz többségben vannak a létszámbővülést prognosztizálók a csökkenést előrejelző gazdasági szervezetekhez képest.

Az alábbi táblázat a munkáltatók által egyoldalúan kezdeményezett létszámmozgásokat jelzi.

5.3 A munkaerő-forgalom gazdálkodói szintű intenzitása a tulajdoni hányad alapján képzett vállalatcsoportokban

Vállalati munkaerő-gazdálkodás jellege	100% külföldi	Többségi külföldi	Kisebbségi külföldi	100% magyar	Multinacionális vállalatok
2006.					
Csak felvesz	18,7	3,1	3,1	9,4	9,4
Csak elbocsát	-	-	3,1	-	-
Felvesz és elbocsát	-	-	3,1	12,5	15,6
2007.					
Csak felvesz	15,6	6,2	6,2	21,9	18,7
Csak elbocsát	-	-	3,1	3,1	-
Felvesz és elbocsát	-	-	3,1	3,1	3,1

* 500 főnél többet foglalkoztató, többségi külföldi tulajdonban lévő

A multinacionális vállalatok között szembevetendő, hogy egyoldalúan csak elbocsátást nem hajtanak végre. Mindkét évre érvényes, hogy párhuzamosan terveznek felvételt és elbocsátást egy adott időintervallumon belül. Ez elsősorban a piaci igényekhez való rugalmas szerkezetváltásra utal, illetve részben minőségi munkaerő-cserét valószínűsít. A külföldi tőke szerepe egyértelműen kirajzolódik a gazdaság szerkezetátalakításában és az ehhez kapcsolódó munkaerő-piaci változásokban.

IV. Vállalati munkaerőgazdálkodás

1. Tartós munkaerőhiány

A megkérdezett gazdálkodó szervezetek 15,6%-a jelezte, hogy vannak olyan munkaerőigényei, amelyeket hosszabb idő óta nem képes kielégíteni. A mintába bekerült cégek összesen 24 betöltetlen álláshelyet jeleztek

A kielégítetlen igények 80,0%-a szakképzett fizikaira és 20,0%-a felsőfokú végzettségű szellemiekre irányul. Ez pedig a kereslet-kínálat jelentős szerkezeti eltérése utal.

A fizikaiaknál hiányszakma a gumigyártó- és feldolgozó, a műanyag-feldolgozó, a gyógyszergyártó, vegyianyag gyártó, gépkezelő, PLC műszerész és a vegyipari szakmunkás. A középfokú végzettségűek esetében hiányszakma a vegyésztechnikus. A felsőfokú végzettségű szellemiek esetében hiányszakma a műszaki alkalmazott, vegyészmérnök, PLC villamosmérnök, gyógyszerész controller.

2. A cégek képzésben, átképzésben és gyakorlati képzésben vállalt szerepe

A Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatokban, alágazatokban működő és választ adó gazdálkodó szervezeteknek 56,0%-ánál folyt 2006 őszén bármiféle képzés vagy átképzés. A gumiipari cégeknél 15,6%-ot, a gyógyszeripari és vegyipari cégeknél 37,5%-ot tett ki a képzést biztosító cégek aránya.

A szakmunkástanulók gyakorlati képzésére a gazdálkodó szervezetek 12,5%-a biztosított lehetőséget, elsősorban a 300 fő felett foglalkoztató létszámnagyság kategóriában lévő vállalatok, ez igen alacsony arány. A szakmunkásképzés megújítása a gazdaság fejlődésének záloga. El kell érni, hogy erősödjön a gyakorlati képzés, és ennek nyomán a szakmunkások piacképes tudással rendelkezzenek. Ennek egyik útja, hogy a szakmát tanulók a cégeknél sajátítsák el a gyakorlati ismereteket.

A fenti képzések az alábbi foglalkoztatásokra képesítenek:

- targoncavezető –műanyaghegesztő, hegesztő – kazángépész – személyabroncs gumigyártó, könnyűgépkezelő, műanyag-feldolgozó, bér és tb ügyintéző – munka és tűzvédelmi elosztó – számítógép-kezelő – erősáramú berendezés felülvizsgáló – töltőállomás kezelő – humán szervező – szakasszisztens – vegyésztechnikus, vegyészmérnök, közgazdász.

A felsoroltakon kívül több cégnél folyik nyelvi képzés, amely alapvetően a külföldi vezetőkkel, szakemberekkel való megfelelő szintű kommunikációt hivatott biztosítani.

3. A pályakezdekők foglalkoztatásával kapcsolatos vállalati szándékok

A Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok munkaadóit megkérdeztem, hogy kívánnak-e pályakezdő fiatalokat felvenni. 2007. évre vonatkozóan is azt tudakoltam, hogy tervezik-e pályakezdekők felvételét. A helyzetet az alábbi táblázat mutatja be.

3.1 A pályakezdők felvételével kapcsolatos szándékok a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok cégeinél

Szakágazat, alágazat	2006.		2007.	
	igen	nem	igen	nem
Gumiipar	9,4	3,1	9,4	3,1
Gyógyszeripar	6,2	12,5	6,2	9,4
Vegyipar	43,7	18,7	37,5	25,0
Összesen	59,4	34,4	53,1	37,5

A 2006-os évben viszonylag magas azoknak a munkaadóknak az aránya mintegy 60,0%, amelyek pályakezdőket is felvonnának. A 2007-re vonatkozó előrejelzés 7,0%-os csökkenést prognosztizál az ez évihez képest.

Az összesítéséből az derül ki, hogy a Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó ágazatok, alágazatok cégei 2006-ban 188 fő pályakezdőt, 2007-ben pedig 214 fő pályakezdőt foglalkoztatnak. Tehát a 7,0%-os aránycsökkenés ellenére 2007-ben 26 fő pályakezdővel többet szándékoznak foglalkoztatni, mint ez évben.

Az előző évi felmérés adataihoz képest jelentős növekedés mutatkozik, 2006-ban 72 fős, 2007-ben pedig 53 fős növekedés tapasztalható a pályakezdők foglalkoztatása tekintetében. Véleményem szerint a pályakezdők foglalkoztatási hajlandósága növekedésében szerepe volt az ez év elején indult START programnak, amely a pályakezdőt foglalkoztató munkáltatónak a foglalkoztatás első évében – az átlagosan 35,0%-os szintről – 15,0%-ra, a második évben pedig 25,0%-ra csökkentette a járulékfizetési kötelezettséget.

A kapott válaszok és a START Program alapján azt valószínűsítem, hogy a következő években tovább javul a pályakezdő fiatalok helyzete.

4. A létszámigények kielégítésének formái

A Vegyipari Ágazati Párbeszéd Bizottsághoz tartozó gazdálkodó szervezetek létszámfelvételi igényeiket a következő forrásokból elégítik ki. Hirdetés útján 30,0%, informális csatornán 18,0%, munkaerő-kölcsönzéssel 14,0%, pályáztatással 15,0%, az Állami Foglalkoztatási Szolgálaton keresztül 15,0%, magán munkaközvetítő cégek 8,0%-ban szerepelnek a munkaerőigények kielégítésében. Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat alacsony részarányának okaként vélhetően a cégek magasan képzett munkaerőigénye valószínűsíthető, amit a munkaügyi szervezet nem tud kielégíteni a regisztrált munkanélküliek összetétele miatt.